

Практичне заняття № 1

ТЕМА: Вступ до курсу «Історія стилів української мови»

1. Поняття про функційний стиль в його історичній проекції.
2. Проблеми стильового поділу в різні періоди розвитку української мови.
3. Проблема стильових норм та їх стабільності.

Література

Основна

1. Городиловська Г. Проблема стилів в українському мовознавстві. Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2003. Вип. 23. С. 136-143.
2. Жанри і стилі в історії української літературної мови / В.В. Німчук, В.М. Русанівський, І.П. Чепіга та ін..- К.: Наукова думка, 1989.- 288 с..
3. Пилинський М.М. Мовна норма і стиль.- К.: Наукова думка, 1976.- 288 с.
4. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови.- К.: Либідь, 1992.- 248 с.

Додаткова

1. Арешенков Ю. Класифікація функціональних стилів і вивчення стилістики у вищій та середній школі. Мовознавство. 1993. №1.
2. Арешенков Ю. “Стиль” як категоріальне поняття стилістичної науки. Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 117-118. Слов’янська філологія. Збірник наукових праць. Чернівці, 2001.
3. Виноградов В. Проблеми русской стилистики. Москва, 1981. 320 с.
4. Виноградов В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. Москва, 1963. 256 с.
5. Горошко Е. И. Теоретический анализ Интернет-жанров. *Жанры речи*. Вип. “Жанр и культура”. Саратов, 2007. С. 370-389.
6. Грималовський І. Мовостиль Василя Ферлеєвича. Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 119. Слов’янська філологія. Чернівці, 2001.
7. Дзюбишина-Мельник Н. Ще один стиль української літературної мови. Культура слова. 1994. Вип. 45.
8. Єрмоленко С. Стилїстика сучасної української літературної мови в контексті слов’янських стилістик. Мовознавство. 1998. №2-3.
9. Коваль А. Практична стилістика сучасної української мови. Київ, 1978. 375 с.
10. Ленеи К. Епістолярний стиль. Стиль і час. Хрестоматія / Відп. ред. М. Пилинський. К., 1983.

11. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В. Ярцевой. Москва, 1990.
12. Непийвода Я. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект). К., 1997. 303 с.
14. Озерова Н. Взаимодействие функциональных стилей в русском и украинском языках. Русский язык и литература в учебных заведениях. 2000. №1.
15. Русанівський В. Співвідношення функціональних і експресивних стилів мови. Слово і труд. Київ, 1976.
16. Чемеркін С. Г. Репрезентативність гіпертексту у функціонально-стильових різновидах української мови в Інтернеті. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*: Зб. наук. праць. Київ, 2009. Вип. 19. С. 111-116.
17. Чередниченко І. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. Київ, 1962. 495 с.
18. Швець А. Публицистический стиль современного русского литературного языка. Київ, 1979. 128 с.

 Виконати вправи й завдання вдома

Завдання 1. Встановити й обґрунтувати (приклади з лексико-фразеологічного, граматичного, стилістичного рівнів занести в таблицю) ознаки високого, середнього й низького слогів у поданих уривках.

Зразок тексту	приклади			Обґрунтування того чи того слога
	лексико-фразеологічний	граматичний	стилістичний	
Текст 1				
Текст 2				
Текст 3				
Текст 4				
Текст 5				
Текст 6				

Текст 1.

...Пишет Іаков де Вораине о нѣкоем благороднѣм, иже, богат быв, обнища зѣло и в великой печали бысть, сѣтуя о погубленном богатствѣ; явижеся ему діавол в образѣ воина, яздя на конѣ чернѣм, иже вины печали его вопрошаше и увѣдава не скорбѣти повелѣваше. Аз, рече, обогащу ты и славна сотвору, точію ты единого мнѣ обѣщай. Той же с клятвою обѣща ему сотворити то, еже

востребует. И указа єму діявол єдино мѣсто; zde, рече, копай и обращеши множество многое злата, сребра и каменія драгаго; обаче за сїе приведеш ми на се мѣсто жену твою. Копав же на мѣстѣ том человек он и обрѣте, яко повѣда єму бѣс, сокровище от многих лѣтъ сокровенное, еже помалу възымая, обогатися зѣло. Купив села многа, рабы же и рабыня, и полаты, и прославися паче инѣх велмож. Пришедшу же времени тому, коего обѣща со клятвою поставити жену свою бѣсу в унареченном мѣстѣ, идѣже обрѣте сокровище. Рече єй ношїю: пойдеви на оно мѣсто поблизу нас, имамы бо тамо нѣкое орудїе. Не повѣда же окаянный вещи, соглашенной с дѣмоном; она же трепещущи и боящися не хотяше ити, обаче и не хотя повинуся мужу. Бѣ же зѣло благочестива и честнаго житїя, к пресвятѣй богородици по вся дни многи возсылаше молбы. Идущи же єй вѣслѣд мужа, случися има ити мимо церков недалеко пути стоящую, и моли мужа своего же на пождати ю мало. Аз, рече, иду и совершу обычаное мое правилце, к пресвятѣй богородици пред церковїю и паки скоро возвращуся.

(Данило Туптало. Руно орошенное (1683р.)

Текст 2.

1-й мужик

Гай-гай, Грицку братухо, іось пожался, боже,
Що то за мѣсце було, от близку, пригоже,
Не одного се хлѣбом попогодовало,
Да не за великій час, як не тее стало!
Тут було стовпище лучшого звѣряти,
Як свѣт свѣтом такого не було видати!
Баця б, коли б умѣло, то б проговорило,
Що не одному паршѣ нацинцу обмило!
Першенкій Пархѣм Жижа, мовляла ж Дроздиха,
Отсѣль схвативсь на ноги не з якого лиха!
Так же Понаскій Спаській у злиднях купався,
Ни свѣт, було, ни зоря, то й потелѣпався.
Все, бувало, як Марко по пеклу, товчется,
Гледи, той пре, аж у тры погибелѣ гнется!
А тепер сидить собѣ, як журавель у просѣ,
Тільки ж що хоч говори, єсть щось в іого в носѣ.
Нащо ж, як и нацинець, от лиха пряцює —
Що в бога день на ступѣ и в жорнах танцює!
А коли попадеш той осмак и лядскую,
Або шеляг зламаній, копѣйку якую, —
Не збагнеш, куди вткнути — всіого душа хоче,
А що дай, дай кождому, то-таки опроче;

Жунка гризе голову, а тут дѣти в крики,
Хоч би вже якого, то зобють с полетыки!
Хиба еще и сіого хлѣба запитаю.
Коли ж недзо, то й прощай, брате Николаю!
Жунку з дѣтми зблеску гдесь зацуприкую,
А сам пруч, куди очи и почепчикую!
Шкода балагурити и свѣтом нудити —
Нумо тилко спитаймо тенета розбити.
Давав бог, братцю, людям и нам обіцався,
Я б таки, бачця, тута чогось сподѣвався!

2-й мужик

Не имим я грѣх, щоб тут було що таке,
Як бачиш, то все отсе ничого светое,
От я б тобѣ раяв
И дав хлѣб и без того твуй батко да й маты!

1 [-й Мужик]

Я ж кажу, що ти скрутиш, що тобѣ без працѣ?
Нащо ж було наперед брехать, як собацѣ?
Якійсь тебе кат тягнув сюда воловодом?
Мнѣ и трапилось зойтись из дурним удодам!
Чого ти за се годен? Якби на лихого,
Вререпава бы до смерти, як псища якого!

(Інтерлюдія до драми Митрофана Довгалецького «Властотворній образ»)

Текст3.

Року 1661

У великій пост войска коронніе уступили з Задніпра, оставивши тилко Козаков піхоту, але и тих усіх повиганяли з городов задніпрских, и знову усе Задніпря зостало в подданстві его царскому величеству, а Сомко гетманом меновался, любо радою необранній был. Задля чого гетман Хмелничченко хана з Криму зо всіми ордами зтяг и Переясловле держал в облеженю з ордами и войском козацким и жолнірами, але своего не доказал, бо город Переясловле і инніе оному не здавалися. А напотом на зиму привернул под Ніжин, и хан стоял в селі Хорошом Озері, а Хмелницькій с козаками у селі Кропивной. И гак не привернувши Задніпра, много полону побрали аж поза Стародубом, коло Мглина и у Московщині, и хан уступил по Богоявленію от Ніжина посполу з Хмелницьким.

Року 1684

На початку року в Немерові, зобравшись люд посполитий, козаками менуючися, бо межі ними и козаки били, а над ними старший от короля данний Куницький, которий гетманом меновался, и починивши усіх городов

столечних полковників, назвавши, у которых полковники зостають, и с тим войском поїшов на Рашков у Волоскую землю албо у Білогородский повіт ку Тегині. И там посад спалил, тилко замок зостал, инніе волости попустошил, и много би шкоди починил, але орда, вийшовши с ханским сином, оним не допустила, з которими козаками войну учинила. И с той войны Куницкий з немного Козаков утік, розуміючи, же тое войско не оборонится от орди.

Але козаком орда не могла [нічого] учинити, — всілости вернулися и оного Куницкого своего старшого убили и наставили межи собою старшим Могилоу, козака з Запорожа, которий з ними в Кемерові зоставал, називаючися гетманом, и свою залогу коло Камянця держал и по инних городах, вигнавши турков.

Того ж року, зараз навесні, турки провадили живность до Камянця, против которих козаки з Немирова виходили, хотячи оним заборонити тоей дороги. Але ошукались, бо орда, на них напавши, сот пять вистинали и тое в Камянец впровадила, і много шкоди починила в тих волостях, которие знову в послушенстві королевском зоставали.

(Ліпос Самовидця).

Текст 4.

*Справа и ѡповѣ(д) Ѡстапа Го(р)бане(н)ка
до книгъ декрѣтовы(х) є(ст) записано<;>.*

Року ахнс [1655] м̃(с)ца се(н)тебра і [10] дня<;>.

Передо (м)ною, Алеза(н)дро(м) Феѡдоровичо(м), намѣснико(м) лохвицьки(м), и передо (м)ною, Ма(т)феє(м) Е(м)чє(н)комъ, во(й)то(м), и при (м)нѣ будучи(х) Хома Сенюковичъ, Хве(н) Проце(н)ко, бу(р)мистровъ уряду Ло(х)вицького<, > и с товари(ст)въ козако(въ) лохви(ц)ки(х)<, > Ва(с)ка Скребъца, Мазима Стороже(н)ка<, > Яцька Гарасимє(н)ка при то(м) были<., >.

ста(въ)ши ѡчевисто, Ѡстапъ Го(р)бане(н)ко, атама(н) ло(х)вицьки(й)<., >, ѡповѣда(л) // и жалова(л) на Ивана Хмелю(въ)ского, ѡбывателя, в то(й) способъ, ижъ то(т) Иванъ, идучи з Чигирина ѡ(т) ве(л).<: > его мл(с)ти пана ге(т)мана, повѣда(л)ся быти по(л)ко(въ)нико(м) сѣве(р)ски(м), тєды то Ѡстапа, атамана, безъ даня причины, идучи пре(з) мо(ст) до господи, зневажи(л) и ущипъливими словами, листи ге(т)ма(н)скіи показуючи, и мови(л): «Ты, атамане, сяки(й) и ѡтаки(й) сыну, ли(ст)о(въ) ты(х) не годє(н) еси и в руки брати<;>». Зара(з) в то(м) же часѣ и и(н)ших козако(въ) и люде(й) по(з)неважалъ<., >.

Ивана Кудру на мосту тако(ж) бе(з) даня причины сromo(т)не зганилъ<., >. Тєды по(д)воду єму да(въ)ши, з мѣста поїхалъ<., >. Челя(д)ни(к) за(с) Тєре(ш)ковъ. бы(въ)ши посланы(и) ѡ справа(х) господа(р)ски(х), нагна(л) в полю ѡного Ивана<., >. То(т) Ива(н) у того челя(д)ника то(т) ву(з) с конє(м) в по(д)воду собѣ узя(л), а то(й) по(д)води, которая дана была єму з мѣста<, > каза(л) за собою йхати<;> и и(н)ший екссєса немалые починилъ<., >.

Што (с)мо тое ѡповѣда(н)є и у(ст)ную ска(р)гу до книгъ декрѣтовы(х) записали<, > що є(ст) и записано.

[Знак підпису.]

(Лохвицька ратушна книга)

Текст 5.

Как внішний мир сей зрится человіку?

Хотіл би з ним жити довіку:

Но ізволь розсудить, —
Как з тім вік заложить,
Іже і сам кончиться?
Се елика суть нам в нем пожеланна,
Вся кратка, вся непостоянна,
На всяку годину
Приємлють ізміну
І хто їм увіриться?
Взищу ли в нем слави,
Власті ль і держави, —
Но когда смерть прийде,
Тогда ли снідет
Слава в гроб со мною?
Тогда, сій во гною,
Ким імію владіти?
Красоту ли тіла
Возлюблю до зіла, —
Єда ли вічна
Твар краснолична?
Когда плоть ув'янет,
Сама кость останет,
Сладко ли на ню зріти?
Аще ли красні созижду подати,
Аки би вік в них обитати,
Но как їх лишуся
І в гроб преселюся,
Кому там по мні будуть?
Дружину ли вірну возимію,
Чадами ли розбагатію?
Но і тії сами,
Точію до ями
Проведши, мя забудуть.

(Георгій Кониський. Воскресеніє мертвих (1746р.)

Текст 6.

Іюнь.

1. Прибыли на обѣдъ до села Глотова. Одтоль віехавши, ночовали въ степу, одехавши 17 верстъ.
2. Обѣдали надъ нѣкоторою переправою, а ночовали подъ малою деревнею.
3. Прибыли на обѣдъ до Почти Любошской и одтоль отехалъ панъ Холодовичъ на почтѣ. По обѣдѣ прибыли за Сѣвскъ на ночь о 3 версты.
4. По полдни прибыли въ Глуховъ.
- 5, 6 и 7. Прожилъ въ Глуховѣ.
8. Віехавъ зъ Глухова, прибылъ на ночь въ Новгородокъ.

9. Одтоль віехавши, приїхаль на ночь въ Левенку).

12. Взято у Іанченка поставъ сукна блакитного, за которое дано ему 5 червоныхъ да 25 к.

Септеврій.

1. Продаль пенку, берковецъ по 3 р., взяль у пана Круковского 21 руб. съ пол.

2. За 5 фунтовъ ганишу дано 3 к., батоги желѣза 28 коп., золотарю коп. 12.

3. Кровь пушаль.

4. Цилюрнику за кровопущеніе 20 копѣекъ. Тогожъ числа зъ маляремъ Іоудиновскимъ учиненъ договоръ на шпалери 4 р. и пол. и полчвертки жита, маляру, імя Григорій Боюровъ, которому дяно въ задатокъ 1 р. и 10 кварть цеховыхъ горилки. Велѣль дѣлать линнику погарскому Ивану Стрикицкому постромковъ 6 паръ, обротей 36 и попругъ 12 до попонъ, а 4 волосянихъ до кулбакъ. Тогожъ числа 4 дано за крашенину 6 коп. Привезено отъ пана Косача 2 бочки соли, за которіе надлежитъ 5 рублей и 2 гривни.

5. Купиль панъ въ бабы, жителки перегонской, подданной своей, хату старую за копу и деньги ей за оную отдалъ. Тогожъ числа писани два листи, единъ до сотника погарского Семена Соболевского, другій до атамана и войта, тамошнихъ-же погарскихъ, просячи дабы людей вислали на панскую новозачатую греблю, которіе посланы чрезъ Мартина Линского.

6. Писанъ листъ до отца ігумена стеченского чрезъ пана Леонтія Галецкого), зъ посилкою 10 червоныхъ, одисканнихъ отъ пана Славуцкого. Мойсею шевцю погарскому зъ челядникомъ за работу чоботъ, черевиковъ, туфлювъ и протч. 1 р. 70 к.

7. Писанъ листъ до атамана городского новгородского, чтобы онъ вапни на панскіе денги купиль осмачку и прислалъ въ Перегонъ, которій посланъ чрезъ стойчика зъ Стародуба.

8. Писанъ листъ до старосты перегонского Липского о направленію печей и коменка и о протчемъ дворовомъ господарствѣ чрезъ подводніка Грицка Шпогурова. Віехали зъ Левенки и прибыли на ночь до Нижніого).

9. Обѣдали въ Курозновѣ у пановъ Рубцовъ. По полудни прибыли до Ропска; тутъ на стенжки и проч. розышлоь 25 к.

10. Віехали зъ Ропска, ночовали въ Куршановичахъ, у Василя Борозни).

11. Обѣдали у пана Николая Борозни) въ Ключахъ, ночовали въ Бутовцѣ, и тутъ ось зломилась.

12. Прибыли въ Городню, где урядники съ хлѣбомъ насъ витали; оттуль прибыли на обѣдъ до Листвина, тутъ и ночовали.

13. По обѣдѣ позно уже віехали зъ Листвина и ночовали въ футорѣ пана Бурковского Хлѣбовцѣ.

14. Прибыли рано въ Бобровицю, вечеромъ былъ у полковника и прочіихъ чернѣговцовъ.

15. Коло полдня віехали зъ Чернѣгова и прибыли на ночь въ Красное).

16. На обѣдъ прибыли въ Церковища, на ночь въ Іржавцѣ); стелмаху и на вижки 5 коп. даны.

17. Прибыли въ Козелець. На лямъцѢ 10 к. Алексію за Стефана 20 к., ту и ночовали.

18. Были у полковника) и обѣдали. На розную подробицю розишлоь 17 к.

19. За ведро дегтю 14 к. Виехали зъ Козелця, обѣдали въ ОмеляновѢ, ночовали въ ДимерцѢ).

20. Прибыли въ Бровари; тутъ за рибу 14 копѣекъ, за овесь 30 копѣекъ. Прибыли на Днѣпръ, где и ночовать мусѣли за попорченіємъ мосту.

(Дневникъ генеральнаго хоружаго Николая Ханенка. 1727-1753pp.)

ЗАВДАННЯ ДЛЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ

Завдання1. Встановити ознаки того чи того сучасного стилю (підстилю, жанру) у поданих уривках. Обґрунтувати відповідь прикладами з лексико-фразеологічного, граматичного, стилістичного, текстотвірного рівнів

основні стилі (розмовно-побутовий, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, художній), інші стилі (конфесійний, епістолярний, ораторський).